

Галина Петкова. „Да се даде ръководеща нишка...“ История на руската литература от проф. П. Бицили в три книги (България, 1931 – 1934 г.). София: Факел, 2017, 656 с. ISBN 978-954-411-237-0

Последната книга на доц. д-р Галина Петкова несъмнено заслужава особено внимание не само за научната, но и за широката интелектуална общественост. Защото това е забележителен труд, който не само детайлно информира читателя за живота и делото на знаменития руски литературовед емигрант проф. Пьотър Бицили (1879 – 1953), но дава отговор и на сложния проблем за перипетиите на „българската“ емигрантска рецепция на руската литература. Книгата е и своеобразен *magnum opus*, достойно увенчал дългогодишните изследователски усилия на авторката изобщо в областта на емигрантологията.

Трудът има сложна структура, успяваща майсторски да съчетае различни по мащаб изследователски равнища. Интересен момент още в началото на изследването е конгениалният подход, приложен от авторката към обекта на нейното проучване – личността и творчеството на проф. Пьотър Бицили, чрез прилагането на „микроскопичния анализ“, метод, широко използван и от самия Бицили. С помощта на виртуозното боравене с детайла, което пък е възможно единствено ако перфектно се познава документалната основа, доц. Галина Петкова успява да очертае профила на големия учен: чрез ранните му научни интереси, чрез качествен сравнителен анализ с друг известен професор емигрант – Михаил Попруженко, или чрез общението с българската академична среда в лицето на проф. Боян Пенев. Особено постижение в тази първа част на книгата е анализът на причините, довели до отказа на Бицили от романистиката и опита му да замени медиевистиката с художествената литература, или както се изразява авторката – да *подмени* францисканския монах Салимбене с Пушкин (77)¹. Анализът е толкова деликатно ненаатрапчив, че предоставя на читателя сам да направи своите изводи.

Акцентът във втората част на книгата е обществено-административната и теоретико-педагогическата дейност на проф. Бицили, осветлена в контекста на сложните перипетии, през които преминава институцията на руското емигрантско училище в България през 20-те и 30-те години на XX век. Анализирани са огромен фактологичен масив (личат значителните усилия, положени при изнамирането на документалния материал), който позволява на авторката да подложи на съмнение и

¹ В настоящия текст цитатите от книгата на Галина Петкова се отбелязват с номера на страницата в кръгли скоби.

аргументирано да обори вече наложени в науката от други изследователи тези (182 – 183). Това е един от приносните моменти в научната разработка. Специално внимание заслужава интересната идея да се съпостави концепцията на Бицили за „пропедевтичен курс по история“ с други педагогически проекти в стремежа да се изработи най-добрият учебен канон за преподаване на руската литература в емигрантските училища. В този контекст Галина Петкова издига важната хипотеза, че явно за Бицили „руската литературна история замества метонимично руската история, доколкото означава *идеалната вечна история* на народа“ (246). Искам особено да подчертая, че всичко казано в първа и втора глава не засяга никакви маргинални проблеми, а органично се свързва с основната тема на изследването, тъй като изяснява сложната и многопланова картина на обстоятелствата, мотивирали Бицили при създаването на неговата „тричастна“ история на руската литература.

Несъмнено най-голяма тежест има централната трета глава, посветена на първата и втората част на *Христоматия по история на руската литература* и на втората част на *Кратка история на руската литература* от проф. Бицили. Тук Галина Петкова в пълнота осъществява основния замисъл на своето изследване: „да представи прочит на прочита на руската литература“ (16). Подчинявайки се на своя археографски усет, изследователката прави безупречно библиографско описание, реферирание на съдържанието, историческа рецепция и коментар на тези трудове. При интерпретацията на текстовете авторката достига до някои важни изводи. Така например самият подбор на литературните откъси (в христоматията) или на авторите (в историята) говори, от една страна, за режисирането на един своеобразен сюжет, интерпретиращ персоналните професионални интереси и научни подходи на съставителя. От друга страна, изборът на литературните примери е провокиран от необходимостта да се осъществят определени терапевтични функции, т. е. предизвикан е от условията на руския емигрантски битиен сценарий. Прецизното „микроскопско“ вглеждане в текста на Бицили дава възможност на Галина Петкова да развие цяла една философия на *бележката* (нейните функции и видове) или ролята на *персоналията*, разглеждани като разгърнати метатекстове, които предлагат *ръководеща нишка* („метод“) за разбирането на основния текст, но и представляват самостоятелен концепт на систематичен курс по история на руската литература (421, 578, 583). Именно микроанализът (било то лингвистичен, психологически или семиотичен) дава основание на авторката да издигне някои от своите най-смели хипотези, като например възможното влияние на българския учебен канон при рецепцията на руската литература върху емигрантския образователен модел, а оттам – и върху „канонизирането“ на някои автори (напр. Чехов) в „историята“ на Бицили (564 – 572). Или може би най-

плодотворната хипотеза за литературната история на Бицили като *научен анаколот* (585), съзнателно или интуитивно създаден *ризоматичен* текст² партитура (583 – 584), зад който стои възможният перформативен текст на лекциите, което пък поставя под съмнение самото битие на *Кратката история* като писмен текст (в жанра на учебно помагало или ръководство). Всичко това обяснява защо *канонът Бицили* остава непоскан и нереализиран нито в българската, нито в емигрантската образователна система. Това е основният извод и главният принос в уникалното изследване на Галина Петкова, с което тя заема достойно място в българската и световната русистика.

Николай Нейчев

---

² Тоест текст, който се противопоставя на неизменната линейна структура и допуска множество нейерархични точки на вход и изход (тип текстови лабиринт), „като рефлексията на автора – по думите на изследователката – може всеки един момент да започне или да прекъсне, защото не е ограничена от вътрешен или външен план“ (пак там: 583).